

Teologisk Debat Teologisk Debat

Menneskeoffer

af Grølheim

Blandt moderne hedninge, hvad end de er asatroende, wiccahekse eller neo-druider, hører man ofte, at eftersom samfundet har ændret sig, må vi følge moderne normer. Det uanset, at vores forfædre ville have anset det moderne samfund for værende i en tilstand af ragnarok. Ikke i den moderne betydning af kaos, men som en tid, hvor "broder kæmper imod broder" - hvor fællesskabet er i opløsning.

Mange moderne hedninge ville føle sig bundet af vores forfædres loyalitetsforpligtelse over for æt og frænder, og mange tager også afstand fra blodhævn.

En af de ting, der kan få det til at gyse ned af ryggen på moderne asatroende, er udtrykket menneskeoffer. For vi ved godt, at det er en almindelig opfattelse, at vores forfædre gjorde sådan noget, der idag betragtes som en forbrydelse.

Den typiske reaktion fra de fleste ville være at sige "uha nej, sådan noget gør vi sandelig ikke mere". Det helt uden at overveje, at ved at reagere sådan, siger de samtidigt at "vores forfædre, der udførte menneskeoffer, var nogle primitive barbarer, som det var godt at kristendommen og romerretten fik sat lidt skik på.

Det medfører uvilkårligt spørgsmålet; hvorfor ønsker man så at følge vores forfædres åndelige vej, hvis man ikke kan lide det, de troede på?

Et ubehageligt spørgsmål, der ved første øjekast kan få os til at tvivle på, om vi har valgt den rigtige religion. Men hvad nu, hvis vi vendte spørgsmålet om. Hvis vores forfædre

ikke var disse primitive barbarer, men lige så intelligente og medfølelse som os, har de så opfattet begrebet menneskeoffer på samme måde, som vi gør det idag? Næppe!

Derfor er det interessant at dykke ned i dette emne og prøve at finde ud af, hvad vores forfædre egentlig har tænkt.

Det er imidlertid ikke så lige til. Vore forfædre er jo døde, så derfor kan vi ikke rigtig spørge dem. Vi er henvist til andenhandsudsagn og gætværk på baggrund af lignende fænomener på andre geografiske steder i andre tider.

De skriftlige kilder, vi har fra samtiden, er få, og for de flestes vedkommende skrevet af nogle, der har haft deres egen dagsorden med det, de har skrevet. Mange af dem var netop de, som har været med til at forme den moderne holdning af, at vore forfædre var primitive barbarer.

De arkæologiske fund har den fordel, at de er konkrete efterladenskaber efter vores forfædres

aktiviteter og udgør i sig selv et langt større materiale end de skriftlige kilder. Der er dog det problem, at de i stor udstrækning er svært tolkelige, f.ks de såkaldte mose-lig, og kan intet fortælle om, hvilke tanker der lå bag vores forfædres handlinger.

Et menneskeoffer er banalt set en ofring af et menneske. Ofte finder man i litteraturen ordet menneskeoffer brugt i flæng om alle former for religiøse drab. Det kan derfor være nyttigt, først at definere et offer.

Det germanske ord 'offer' er i familie med det latinske ord 'offere' der betyder 'at give' eller 'tilbyde'. Her er altså tale om, at nogen giver noget til en anden. Religionshistorikerne taler derfor om, at der findes en offermodtager af guddommelig natur, en ofrer der udfører offerhandlingen, den der giver ofret, kaldet offerherren, og offeret selv.

Tingene bliver yderligere kompliceret af, at to eller flere af disse 4 "agenter" kan være samme person. I særlige tilfældet, som Odin der ofrer sig til sig selv, hængende i Yggdrasil, kan alle 4 agenter endda udgøres af samme person.

Et offer skal ikke bare ses ud fra bestikkelsesprincippet (man giver for at få noget igen), sådan som det var det fremherskende synspunkt, da forskningen opfattede offer som udtryk for primitiv religion. Andre typer offer, så som sonoffer og takoffer, hører også med til billedet.

Moderne religionshistorisk offerteori fremhæver den store kompleksitet i offeritter fra forskellige kulturelle områder. Fællesnævneren for et offer bliver da en formidling af kommunikation mellem ofrereren (kultforretteren) og den åndelige verden. Offeret er ikke helligt i sig selv, men bliver helligt (sacrificare) gennem at det sendes til den anden verden. Samtidigt gives denne hellighed tilbage til de, som deltager i ceremonien, gennem at få del i offerdyrets kød og blod. Enten ved at bade sig i blodet eller ved et offermåltid, - en såkaldt kommunion.

En ting der er værd at holde sig for øje i forbindelse med et offer, er det asketiske aspekt. Den, der giver offeret, "offerherren", giver afkald på noget af sit. Her er altså tale om en slags altruisme til fordel for offermodtageren, Guden, og de ceremonideltagere, der får del i offerdyrets hellighed. På den måde kan man begynde at ane, hvorfor det at ofre, i skrifter fra oldtiden, bliver beskrevet som et udtryk for fromhed.

En banal ting, som man gerne overser i den forbindelse, er, at for at man kan give et offer, er det nødvendigt, at man ejer det. Det

indskrænker i vore dage ret kraftigt antallet af mennesker, vi kan ofre.

Rituelle drab

Der findes flere former for rituelle drab, hvoraf kun nogle kan betegnes som menneskeofre:

• **Bygningsofre.** Ofte findes offermaterie, dyr, mennesker og matrielle genstande, indmuret i bygninger. Det kan være alt muligt, - lige fra flinteøkser eller hugorme, lagt under dørrinet til et hus. Det kan være fks en kat eller en rotte, muret inde i muren på en bygning. De er fundet selv i danske middelalderkirker. Det kan være mennesker, der er muret inde i fundamentet på en forsvarsmur. Fks er ligene af tusindvis af døde arbejdere, der døde under arbejdet med opførelsen af den kinesiske mur, blevet muret inde i den. Her er dog ikke tale om ofre i almindelig forstand, selv om nogle forskere gerne har ville se disse i forbindelse med en teori om et uroffer ved verdens begyndelse. Her er ikke nogen guddommelig offermodtager og formålet er et helt andet, nemlig en magisk beskyttelse af bygningen. Det kunne være ved en værneamulet som fks stenøksten, der beskytter mod lynnedslag. Det kunne også være, som tilfældet med den kinesiske mur, at de døde arbejderes genfærd skulle hjemsoge den angribende hær eller i det mindste gøre de angribende krigere bange for noget sådant.

• **Begravelsesofre.** Vi kender en beretning fra Volga af en vikingebegravelse. Her får en afdød høvding en trælkvind (måske en af hans friller) med i graven. Fra arkæologiske fund både i Skandinavien og over det meste af verden kan vi se, at visse mennesker, i højere socialklasser, har fået trælle eller tjenere med i graven. Mongoler, scytere, mellem-amerikanske høvdinge og selv visse ægyptiske faraoner. Her er heller ikke tale om noget offer. Her er igen ikke nogen guddommelig offermodtager og formålet er, når det drejer sig om trælle, at opvarte den døde i det hinsides. Når den afdøde i det hele taget har kunnet tage disse trælle med sig, er det fordi den afdøde har betragtet dem som sin ejendom, på linje med sin hest eller hund. Det, at nogle mennesker mener, at de kan eje andre, er ikke noget man kan klandre asatroen for. Slaveriet blev som bekendt afskaffet for lidt over 150 år siden, eller 883 år efter kristendommens indførelse.

Lidt anderledes er det med beretningen fra Volga. Her er der måske tale om det, som i Indien kaldes for Sarhti eller enkebrænding. Ihvertfald har vi en mytologisk beretning i den nordiske gudeverden, hvor Balders hustru, Nanna, bliver brændt på sin mands ligbål. - GYS - uhaddada, ikke igen!

Enkebrænding er et helt kapitel for sig og er lige som begrebet menneskeoffer blevet misforstået. Der er ingen tvivl om, at der bag begrebet enkebrænding, ligger en romantisk forestilling om, at den efterladte ikke kunne leve uden sin kære, og derfor af egen fri vilje

har villet følge ham på bålet. Det må man have i bagehovedet, også selv om der i visse tilfælde kan ligge et socialt pres fra familiemedlemmer, der vil have fingre i en evt. arv, bag. Disse tilfælde af socialt pres udgør en undtagelse og et misbrug. De er ikke reglen.

Selv om der i praksis nok er tale om en kønspolitisk slagside, er det ikke udelukkende tale om kvinder, der følger deres mænd. Der findes også historier om mænd, der følger andre mænd i graven af venskab, vel at mærke uden at der er tale om et homosexuelt forhold. Der er fks en historie om en svensk konge Hunding, der hængte sig, da han hørte det falske rygte om sin ven, danskekongen Hadings, død. Da den danske konge så hørte det, hængte han sig også for at gøre sin ven selskab.

Enkebrænding er imidlertid, selv om der optimalt set er tale om frivillighed, ikke noget offer. Der er heller ikke her tale om nogen guddommelig offermodtager.

• **Divinatoriske ofre.** Et dyr eller menneske der bliver slået ihjel for at anvendes som medie for en spådom på linje med kaffegrums. En praksis, der har været anvendt af de fleste kulturer over hele verden. Den græske geograf Strabon, (63 fvt - 19 evt), fortalte om kelterne, at de dræbte et menneske med et sværd og forudsagde skæbnen ud fra dødskrammerne. Han fortalte om den germanske stamme Kimbrene, at "de på deres togter medførte en bronzekedel, der anvendtes til grusomme menneskeofre. Gråhårede præstinder smykkede de romerske krigsfanger med krans og skar struben over på dem, så blodet strømmede ned i kedlen. Af dette blod tog præstinderne varsler om deres folks sejr." Det har været diskuteret, hvorvidt man skal tage Strabons udsagn for gode varer. Han skrev for et middelhavspublikum, der ikke havde så meget til over for hverken Kimbrere eller Keltere. Det, at tage varsler af dyrs indvolde, var almindeligt praktiseret af romerne. Man kan derfor let forestille sig, hvilken afsky Strabons fortælling ville vække i sine romerske tilhørere. Lidt som at reducere et nutidsmenneske til kaffegrums.

Det kan være, at Strabon, der jo levede over 40 år efter Kimbrene, blev slået af consul Marius, har hørt fortællinger om de bronzekedler, der var vidt udbredt over hele den keltiske verden og som også Kimbrene var i besiddelse af. Den mest berømte af dem, Gunnestrupkedlen, er faktisk fundet i Kimbrenes kærneområde. Problemet er bare, at de keltiske historier om magiske kedler ikke handler om menneskeofre. Tværtimod, skulle man næsten sige, bruges disse kedler bla. til at genoplive krigere, der er faldet på slagmarken.

Under alle omstændigheder er divinatorisk anvendelse af lig, hvad enten de stammer fra mennesker eller dyr, ikke et offer, men derimod spådomskunst.

• **Strafofre.** Teorien om, at man kunne blive ofret som straf for en forbrydelse, man har

gjort, blev lanceret allerede i oldtiden. Julius Cæsar fortalte bla i sit værk om gallerkrigene, "De Bello Gallico", at "de" (gallerne) "mener, at deres ofre er mere velbehagelige for de udødelige guder, hvis det er mennesker, der er grebet i tyveri, røveri eller anden forbrydelse. Men hvis der ikke er nok af den slags, nedlader de sig end ikke til at ofre uskyldige". Der er ingen tvivl om, at Cæsar havde sin egen dagsorden, med at skrive som han gjorde. Særligt er den sidste sætning beregnet på at skræmme et romersk publikum, der som bekendt havde et forbud mod menneskeofring. Cæsars oplysninger har iøvrigt gang på gang vist sig at være upålidelige, fks skrev han om germanerne, at de ikke kendte til landbrug, selv om de havde haft det i 4000 år på det tidspunkt.

Det straffoffer, Cæsar henviser til, har han formodentlig fra den stoiske filosof Poseidonius, der, 10 år før Cæsars invasion af Gallien, skrev antikkens hovedværk om kelterne. Et værk, der ikke længere eksisterer. Cæsars viden om menneskeofre har i sig selv ikke være stor. Romerne havde nemlig indført forbud mod menneskeofre i forbindelse med krigen mod Karthago, hvor en af romernes beskyldninger mod Karthagerne netop var, at de ofrede deres spædbørn. Selv om denne beskyldning mod semitisk religion også forekommer i biblen, og arkæologerne har fundet børnegrave, som de tolker som ofre, er disse beskyldninger mod karthagerne omdiskuterede. Beskyldningen om, at nogen slår uskyldige ihjel, er netop noget der er velegnet i propagandaøjemed. Det skal lige nævnes, at der også er gjort fund fra kejser-tidens Italien, som kan tolkes som børneofre eller drab af børn til magiske formål

Den romerske modvilje mod at ofre mennesker til guderne kan da heller ikke have noget at gøre med modvilje mod drab. Især når man tænker på, at den romerske underholdningsindustri levede af at slå mennesker ihjel. Man ville ikke slå mennesker ihjel som led i en helliggørelse, men man havde ingen problemer med at dræbe mennesker som underholdning.

I 1920erne fremsatte en tysk retshistoriker, Carl v. Amira, den teori om de såkaldte mose-lig, at de skulle være ofret til guderne, fordi de havde forbrudt sig mod en guddommelig lov. C. v. Amiras teori blev dog hurtigt skudt i sænk af den øvrige forskning på området, fordi han drog sine slutninger ud fra skrifter, der var adskilt i tid. Tacitus taler ganske vist om nedsænkning i moser som straf men ikke som offer. Offer som straf hentede v. Amira fra Lex Frisiorum fra 800-tallet. Heri står der, at de, der skænder et tempel, skal ofres til de Guder, templet er til ære for. Det er imidlertid en lov, der er nedskrevet efter Friesland blev kristent.

Det er blevet fremført imod strafforteorien, at forbrydere ikke kan ofres, fordi de er urene. Måske kan der være noget om det, måske holder det ikke helt, fordi offeret netop bliver helliggjort ved ofringen. Under alle omstæn-

digheder er en gave, man giver i hengivenhed til nogen, noget værdifuldt for giveren. En gave er ikke meget værd, hvis man er glad for at slippe af med den. Hadegaver giver man ikke til Guder!

Det store spørgsmål er imidlertid, hvordan offermaterien skulle kunne blive straffet ved at blive helliggjort(sacrificare). Man kan naturligvis forestille sig, at der er tale om et sonoffer, hvor en helligbrøde bliver gjort god igen ved selve offerhandlingen, men et sonoffer forudsætter, at offerherren og/eller ofrer, er den samme, der har begået helligbrøden. Eller med andre ord, hvis et offer skal opfattes som straf, så skal forbyderen ofre sig selv eller i det mindste indvillige i at blive ofret. Sådan er det hverken i Cæsars beretning eller i v. Amiras teori. Heri er det samfundet, der eksekverer en dødsstraf over en forbyder.

Men hvornår er et rituel drab så en menneskeofring?

• **Krigsoffer.** Vi kender fra de islandske skriftehistorier om, at man vier modstanderens hær til Odin ved at kaste et spyd hen over den ved kamphandlingernes begyndelse. Her er det en klar guddommelig offermodtager. Der er en der udfører offeret, den sejrende hær, der samtidigt bliver offerherren, i og med at den får magt over den slagte hær, der igen kommer til at udgøre offermaterien. Helligheden opnås her ved at de faldne krigere kommer til Valhal.

• **Offer i nødsituationer** er et område, hvor mennesker i forhistorien er blevet ofret. På Kreta er der ligefrem fundet en offersituation frosset i tiden. Da en ø i det ægæiske hav, Santorini sprang i luften, blev det undergangen for den minoiske kultur på Kreta. Øen

blev ramt af en stor flodbølge og rystet af utallige jordskælv. Midt i dette kaos ofrede man et menneske i et tempel, der samtidigt styrtede sammen som følge af jordskælv. Både offerpræsten og den ofrede døde ved den lejlighed og blev først udgravet her 3400 år efter. Vi ved naturligvis ikke, om der var tale om et sonoffer eller et gaveoffer. Vi kender heller ikke de nærmere omstændigheder omkring offeret, andet end at det formodentlig var et forsøg på at afværge katastrofen.

Et af de mest berygtede steder, hvor der har forekommet menneskeofre, er hos Aztekerne. Man regner med at omkring 20.000 mennesker hvert år blev ofret af Aztekerne. Fanger blev ført til toppen af pyramiden, hvor de fik skåret brystkassen op og fik hjertet revet ud. Aztekerne kombinerede disse to situationer. De ofrede mennesker var krigsfanger, taget i krige med nabostaterne, der ligefrem var ritualiseret. Det var bla. derfor, Aztekerne aldrig hel erobrede hele Mexico. Disse krigsfanger lod sig oven i købet frivilligt ofre og betragtede det som en stor ære.

Vigtigt for at forstå motivet bag ofringerne er begrebet "tonalli" som betyder noget i retning af "bevægelsesånden". Den kraft der får mennesket til at bevæge sig. Det er en kraft, der ligger i blodet og er koncentreret i hjertet. Uden dette offer ville solen ikke kunne bevæge sig og katastrofen ramme. Ikke mindst blev offerets hellighed uddelt ved en kommunion, hvor de fornemste Aztekere fik de bedste dele som de kogte sammen med bønner, tomater og chiliso. Chili Con Carne er også i virkeligheden oprindelig et Aztekisk offermåltid.

Et af de menneskeofre, vi kender bedst i den moderne vestlige kultur, involverer også et kannibalistisk offermåltid. Det kristne sakramente, Jesus død på korset, er traditionelt af bla. Paulus blevet forklaret som et sonoffer, der soner den skyld, mennesket ifølge den jødiske thora (eller det gamle testamente) havde pådraget sig, ved at det første menneske spiste af kundskabens træ. Her er offermaterien, offerherren og offermodtageren den samme, medens den, der fortæller offeret, er en romersk centurion.

Offermaterien - avataren Jesus - er offerherre i egenskab af at være menneske. Og som menneske ofrer han sig for menneskeheden til sig selv i form af guden Jahve. Også her bliver helligheden uddelt ved en kommunion, hvor menigheden fortærer menneskeofferets

kød og blod. Man skal ikke tage fejl af, at det foregår i symbolsk form. I og med at Jesus er avatar (en gud født som et menneske) er han det ultimative offer, særligt i en religion, hvor der kun er én gud. Derfor vil et hvert andet menneskeoffer ikke kunne opnå den samme hellighed og er derfor ikke egnet til messeoffer og nadver. Det er ikke fordi det er ulækkert eller synd for et menneske, der giver sit liv til Gud.

Det er heller ikke sådan, at kristendommen er holdt op med at bringe menneskeofre. Martyriet er, selv om man ikke umiddelbart tænker over det, et menneskeoffer. Jesus opfordrede selv sine tilhængere til at tage sit kors op og følge ham. Kirkefædrene talte om den hvide krans, som var askesen - afholdenheden fra sex, vellevned og alt det, der er sjovt i livet - og den røde krans, der er martyriet. I begge disse tilfælde er det et offer, den kristne bringer til en guddommelig offermodtager. Relativt set er begge dele store ofre, hvad enten man ofrer sin glæde ved livet eller livet selv. Selv Islam, der påstår sig at være endnu mere offerfjendtlig end kristendommen, bringer på denne måde menneskeofre.

I virkeligheden har både kristendommen og Islam hver for sig bragt langt flere menneskeofre end Jødedommen. *Også hvis man indregner de 6 millioner mennesker som jøderne måtte ofre for at kunne tilegne sig palestinenes land. (Selvom her ikke er tale om ofre i religiøs forstand er de dog en slags martyrer)*

Den modvilje der idag generelt er mod begrebet menneskeoffer, stammer til dels fra kristendommen, dels fra den romerske holdning. Kristendommen har måske endda netop fået sin modvilje mod menneskeoffer, som så meget andet ved kristendommens etik, fra de stoiske romere. Den oprindelige Jødedom har ikke så meget imod menneskeofre i sig selv. Det Jødedommen har noget i mod, er menneskeofre til Baal. Jahve har intet imod at kræve af Abraham, at han ofrer sin søn. Historien om Isaks ofring er i moderne kristen tolkning blevet til, at Jahve stopper Abraham, fordi han ikke ønsker menneskeofre, men hvis det var det, historien handlede om, ville det næste have været en MontyPython sketch. Man kan ligefrem høre John Cleese med et bredt smil sige "Oh no! Just testing". Jahve giver Abraham Isak tilbage, fordi Abraham har vist sig at være en trofast tilbeder. Desuden havde Jahve brug for Isak til at være stamfader til folkestammen hebræere.

Ligesom det romerske imperium havde en interesse i at gøre sig bedre end barbarene, havde kristendommen en interesse i at gøre sig bedre end hedningene. Derfor måtte de kalde deres egne menneskeofre for "martyrer" og gøre hedningenes menneskeofre til mord på uskyldige.

Hvordan er det så med menneskeofre blandt vores forfædre? Har vi idet hele taget noget bevis for, at de ofrede mennesker?

Vi har nogle kristne og romerske kilder, der

mildest talt ikke var særligt upartiske. Selv de nordiske skriftlige kilder vi har, som beskriver menneskeofring, er skrevet af kristne. Fks historien om, hvordan Hakon Jarl ofrede sin søn Erling, for at få sejr i slaget ved Hjørungavåg. Her er der visse forskere, der påpeger, at det ligner noget fra det gamle testamente. De væsner der ofres til, ifølge beretningen, kendes da heller ikke noget andet sted fra i den nordiske mytologi. Tydeligvis er beretningens formål da også at sværte den sidste store forkæmper for hedendommen til. Beretningen om ofringen af Erling er da heller ikke med i den ældste beretning om slaget. Her i Erling ikke noget barn, men en voksen mand, der deltager som kriger.

Andre beretninger, fks hvor Olaf Trygvesson truer nogle forsamlede hedninge i Trøndelag med, at han vil foretage menneskeofring og denne gang ikke ofre trælle eller ugerningsmænd, men derimod de forsamlede høvdinge, virker som en gentagelse af Cæsars propaganda mod Gallerne. Ligesom beretningen om Erling, er den skrevet i en kristen missions-sammenhæng.

Hvad så med de arkæologiske kilder? De må da kunne frembringe en rygende pistol eller hvad? Det har i mange år, i hvert fald siden P.V. Glob skrev sin populærvidenskabelige bog "Mosefolket", været god tone at af opfatte de humanoide moselig som ofre. Også selv om Karl v. Amiras strafofferteori både af Glob og andre er blevet gendrevet. På Forhistorisk Museum på Moesgård kan man fks stadig se en lille animation, der viser en modvillig Grauballemand der bliver ført ned i mosen og ofret af en gruppe jernaldermennesker, efter at have fået brækket sit ben, så han ikke kunne løbe væk.

Helt så enkelt er det imidlertid ikke. Historikeren Allan A. Lund påpeger i sin bog om humanoide moselig, at de ikke udgør nogen homogen fundkategori. Det eneste de stortset har til fælles er, at de er fundet i en mose. En del af dem er endda i den grad blevet udsat for en mishandling, som ikke har været nødvendigt i forbindelse med et offer. Andre kender man slet ikke dødsårsagen på. Enkelte har været udsat for det, der er blevet kaldt den trefoldige død, hvor man dels er blevet kvalt, dels har fået et slag i tindingen og endelig har fået skåret halsen over. Det er fks tilfældet med den såkaldte Lindowmand, der blev fundet i Lindow mosen i midt-England. Denne gruppe, som egentlig er ret få af det fundne materiale, er blevet tolket som en særlig måde at ofre mennesker til særlige guder. Der er også blevet påpeget om Lindowmanden, at han tilsyneladende frivilligt har ladet sig ofre. Om dødsmåden kan man sige, at det, at halsen er skåret over, så blodet kan løbe ud, er det, der taler mest for et offer. Der er dog ikke noget, der peger entydigt på det og man kan undre sig over, hvorfor man har efterladt kroppen et sted, hvor den ikke ville gå til grunde, men befandt sig et evigt "limbo". I den periode, hvor de fleste moselig stammer fra, blev folk

sædvanligvis brændt. De forestillinger, der knytter sig til ligbrænding, forudsætter en destruktion af legemet, før sjælen kan indtræde i det hinsides. Mange af disse moselig er udsat for foranstaltninger, der skulle hindre dem i at gå igen, så som fastgørelse ved pæle, nedtyngning af sten eller brækkede ben. Allan A. Lund har da også den teori, at disse mennesker har været anset for farlige og er derfor udstødt af samfundet.

Man har påpeget, at netop det, at disse mennesker er nedlagt i moser, tyder på, at de er blevet ofret, præcis som man har fundet ofrede genstande i moser. Det er dog de færreste steder, man har fundet moselig i forbindelse med genstandsofre. I Illerup Ådal fandtes fks ikke nogen mennesker. Det kunne man vel have forventet sig, i og med at det er en slagen hær, der er ofret. Faktisk er der ikke fundet mumificerede menneskelig i de moser, hvor der er ofret andre ting. Hvis der er fundet menneskerester i offermoser, er det i form af enkelte knogler, der også ofte er fundet sammen med knogler fra okser, heste får og svin. Disse knogler er det måske nærliggende at opfatte som stammende fra ofrede mennesker, men de er få og vi ved det helt enkelt ikke.

Men hvad så? Kan vi over hovedet sige noget om vores forfædres brug af menneskeofre?

Der findes to beretninger, der kan indikere, at vores forfædre, ud over skikken med at vie fjendens hær til Odin, også bragte menneskeofre i nødssituationer. Den ene, historien om Sveernes ofring af deres kong Domalte, har den svaghed, at den kan opfattes som en omvendt "Norgeshistore" (= molbohistorie), hvor de stadigt hedenske svenskere bliver latterliggjort. Selve fortællingen bærer også præg af, at Sveerne måske ønskede at komme af med Domalte, fordi han var mislykkedes, og at der derfor ikke er tale om noget offer. Når den måske alligevel kan indikere et menneskeoffer, er det fordi der er tale om en nødssituation. Der findes nemlig en anden historie, der til en vis grad bakker den op, uden at referere til kristne eller romerske kilder. Det er historien om Stärkodder, der ofrer den norske kong Vikar til guderne. Historien står både i Gautreks saga og hos Saxo. Heri trækkes der lod om, hvem der skal ofres til Guderne for at stilne et uvejr og loddet falder på Vikar. Da hans folk ikke vil af med ham, forsøger de at ofre ham på skrømt, men det virker ikke, og guderne tager, hvad der tilkommer dem. Det interessante her er lodtrækningen, og at også kongen deltager i den. Gaven til guderne skal altså være det ypperste, der kan frembringes, ligesom med Sveernes kong Domalte. Her due ingen trælle. Det andet aspekt ved historien, at guderne tager hvad der tilkommer dem, selv om man prøver på at undgå det, viser de tanker, vores forfædre har gjort sig, om nødvendigheden af ofret. Hvis en mand ofredes, kunne en større ulykke undgås. Hvis ingen ofredes, ville nogen dø alligevel.

Konklusion

Selv om det er uklart, i hvor stort omfang at menneskeoffer har fundet sted blandt vore asedyrkende forfædre, er det nok rimeligt at antage, at det har foregået i en eller anden udstrækning. Det er dog klart, at vi ikke kan bruge den moderne betydning af ordet "offer", til at forstå, hvorfor vores forfædre gjorde disse ting. De moderne udtryk, som "offer for en ulykke" eller "offer for en forbrydelse", ville være fuldstændig absurde og ikke give mening i vore forfædres univers.

Et menneskeoffer er ikke et mord på en uskyldig. Det er ikke en afstraffelse. Et menneskeoffer er en altruistisk handling, der kræver, at den, der giver sit liv, og som følge deraf er offerherren, gør det frivilligt. Det er ikke noget man bare gør for sjov, men for at afhjælpe en alvorlig nødssituation.

Menneskeoffer er ikke noget, monoteistiske religioner er hævet over. Hos dem trives det i bedste velgående, den dag idag, under navnet martyriet. Det mest spektakulære menneskeoffer i nyere tid var, da 18 islamister ofrede sig til deres gud Allah, ved at flyve to kaprede rutefly ind i World Trade Center i New York d. 11. september 2001. At drabet på mange af de 3000 andre, der døde ved den lejlighed, ikke er ofre i religiøs forstand, men netop mord på uskyldige, er så en anden sag!

Litteratur:

- Blót* - Britt Mari Näsström Norstedts 2002
- Keltiske Guder og Helte* - Morten Varminde Pol. 2001
- Mumificerede moselig* - Allan A. Lund Høst & Søn 2002
- Religion og materiel kultur* - red. Lisbeth B Christensen og Stine Benedicte Sveen ÅU 1998